

Highlights

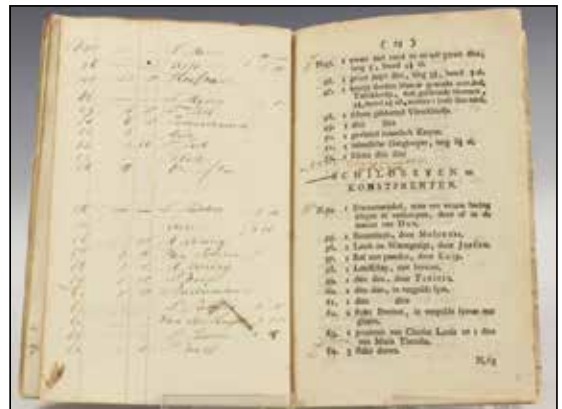

Al 200 jaar wisselen kleine, grote, curieuze, mooie en waardevolle voorwerpen van eigenaar bij De Zwaan in het centrum van Amsterdam.

Dit jaar, 2018, is Veilinggebouw De Zwaan 200 jaar oud, mogelijk zelfs ouder en het is daarmee het oudste veilinghuis van Amsterdam. Behalve het oudste is De Zwaan ook het enige overgebleven veilinghuis in het centrum van Amsterdam. Anderen, zoals De Zon, Mak van Waay, Fred Muller, Sotheby's en Christies, zijn uit de stad verdwenen of, zoals De Eland, naar de uiterste rand verhuisd. De huidige eigenaar van De Zwaan, Babette van den Brink, denkt er niet over om uit het hart van Amsterdam te vertrekken. De grachtengordel vormt een prachtdecor voor de veilingen in het gebouw en veel klanten plakken er na hun bezoek een dagje Amsterdam aan vast. De vorige directeur, haar vader Gerard van den Brink, dacht er net zo over. Daarvoor was het veilinggebouw aan Singel 251, bij de Paleisstraat, gevestigd. Dit gebouwencomplex heette De Zwaan.

Vanaf het begin worden er bij De Zwaan hoofdzakelijk inboedels, nalatenschappen en particuliere verzamelingen geveild. Dat kan gaan om huizen of kastelen die leeggeruimd worden na een overlijden of na een faillissement, maar ook om boedels van mensen die naar het buitenland vertrekken. Vaak terugkerende voorwerpen zijn daarbij: meubels, klokken en Chinees porselein. Er worden bovendien kostbaarheden ingenomen die mensen zelf ter taxatie langs komen brengen.

Toch is er wel het een en ander veranderd in die twee eeuwen. Sinds directeur Gerard van den Brink is het zwaartepunt meer op kunst en antiek komen te liggen en nu Babette van den Brink directeur is, wordt alleen de kunst en de antiek uit een bijzondere boedel of verzameling geveild. De ondergrens voor het innemen is bovendien verhoogd. Waar Babettes vader soms nog objecten voor enkele guldens veilde, heeft zijn dochter de grens voor acceptatie op 100 euro gelegd. Ook wijzigde de manier van bieden. Kopers kunnen nu kiezen om of in de zaal, of per telefoon, of schriftelijk of online bieden, wat het voor de veilingmeester een stuk ingewikkelder maakt. En waar vroeger Nederlanders het

Chinese porselein kochten, zijn dat nu Chinezen. Deze nieuwe groep kopers heeft een verschuiving in financiële waardering voor het porselein gegeven, want de Chinezen blijken, naast interesse voor het zeventiende- en achttiende-eeuws porselein, het nieuwere porselein uit de negentiende en twintigste eeuw eveneens te appreciëren. Dit zorgt soms voor verrassend hoge veilingresultaten voor het 'jonge' porselein.

Een andere opmerkelijke nieuwe ontwikkeling is dat er steeds meer tribale kunst, ook wel bekend als ethnografica, wordt geveild bij De Zwaan. Taxateur Michiel Boerma is inmiddels een specialist geworden en weet interessante collecties binnen te brengen. Niet zolang geleden wisselde bijvoorbeeld bij het veilinghuis een zeldzaam ivoren Lega maskertje uit voormalig Belgisch Kongo voor 388.000 euro van eigenaar.

De Zwaan aan het Singel

Het begin van de Zwaan kan gelegd worden rond 1818. Vanaf dat jaar veilden een aantal makelaars (veilingmeesters), waaronder Gerard van Vlijmen en Johannes Franciscus van Cooth, inboedels in de gebouwen aan het Singel met een ingang op nummer 251. De gebouwen stonden bekend onder de naam De Zwaan, naar de gelijknamige brouwerij die er in huisde van 1578 tot 1790.

Deze brouwerij was lange tijd een begrip geweest in de stad en onder de eigenaren bevonden zich de bekende kunstverzamelaarster Petronella de la Court (1624-1707) en haar man Adam Oortmans. Na de dood van haar man nam zij de leiding van de brouwerij over, haar erven hieven eind achttiende eeuw de brouwerij op en verkochten de panden. De gebouwen aan het Singel behielden hierna wel de naam De Zwaan.

Enkele jaren later trokken de makelaars Van Vlijmen en Van Cooth met anderen in het complex. Omstreeks 1840 voegde zich daar Willem Martinus Gerardus Heukensfeldt bij. En met hem lijkt er een vaste structuur te komen in onder andere het advertentie-beleid en in hun naamgeving. Vanaf 1848 veilden ze onder de namen *J.F. van Cooth en W.M.G. Heukensfeldt en verdere Makelaars*. Maar nadat

Van Cooth in 1854 gestorven was werd het *Van Vlijmen en Heukensfeldt en verdere Makelaars*. In 1863 besloten ze, mogelijk omdat deze titel te omslachtig was, de naam De Zwaan te gaan gebruiken. Vanaf dat jaar, werd De Zwaan met dikke zwarte chocoladeletters in grote in het oog springende advertenties afgedrukt. In dikke iets kleinere letters vestigden ze daarnaast in deze advertenties de aandacht op *Juwelen, Goud, Zilverwerk, Meubels, Porselein en Tapijten*.

Het veilinggebouw bleek ongeveer tien jaar later zo'n succes dat het moest uitbreiden. Hiervoor kochten de makelaars enkele huizen in de Spuistraat. Deze werden doorgetrokken naar Het Singel waardoor de veilingruimte werd vergroot. Na de dood van Van Vlijmen, al voor 1888, en Heukensfeldt sr., in 1892, nam de zoon van de laatste, Johannes Wilhelmus Franciscus Heukensfeldt, het bedrijf over. En hij was het die, als directeur, in 1913 de beslissing nam om te verhuizen naar het grondig verbouwde statige pand aan de Keizersgracht nr 474.

VEILING IN DE ZWAAN.
VAN VLIJMEN & HEUKENSFELDT,
Makelaars, zullen op Dinsdag 15 Februari 1887 en volgende dag, in bovengemeld Lokaal aan den Singel en de spuistraat bij de Paleistraat, ten overstaan van de Notarissen ROMPEL,
 wegens opheffing eener Pendulefakriek te Parijs, **VERKOOPEN:** eene prachtige Collectie.

PENDULES
 met Kandelabers, zoo in echt Brons als met echt Brons gemonteerd, Bouts de Tables, Buires, Coupes enz. in Bronze doré, Rronze cuivre, Onixe, Rosé en zwart marmer.

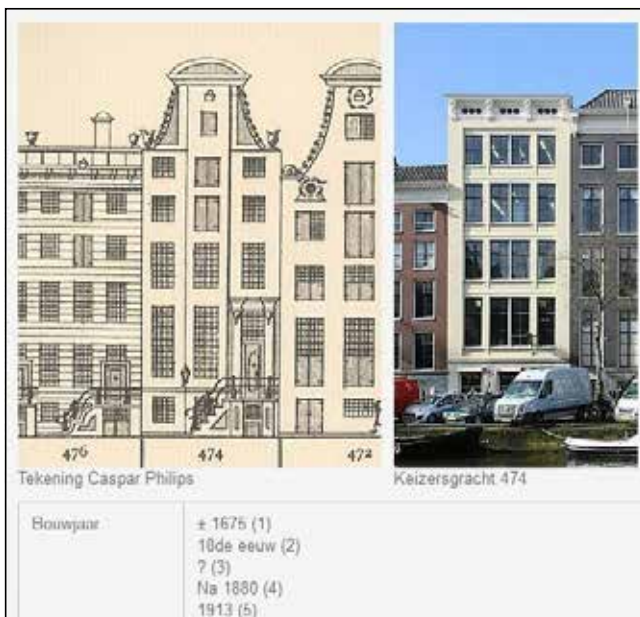
Voorts eene Partij van ongeveer
400 HORLOGES,
 zoo Heeren- als Dames-, waarbij Anker en Cilinderwerken in fraai gegraveerde kasten met en zonder émaille.

De NOTITIE is intijds te bekomen.
 Vier dagen te voren te zien.

Keizersgracht 474 en haar bewoners

Het oorspronkelijke pand aan de Keizersgracht 474 was een koopmanshuis uit circa 1675. De laatste bewoners van het originele zeventiende-eeuwse pand waren leden van de voorname Joodse familie Van Nierop. De vrouw des huizes was jonkvrouw: Rachel Salvador (1821-1885). In 1821 werd haar vader Abraham Salvador door koning Willem I in de adelstand verheven wegens veelvuldige diensten aan de staat door het geslacht Salvador. Dochter Rachel trouwde in 1843 met Asser Salomon van Nierop. In de jaren zeventig van de negentiende eeuw woonde het gezin, met twee zoons, vier dochters, knechten, dienstboden, een kinderjuffrouw en een min, aan de Keizersgracht 474. Na hen kwam gemeenteraadslid, directeur van de Koninklijke Stoomboot Maatschappij en commissaris bij de Nederlandse bank

Nicolaas Jacob den Tex in het pand wonen. Waarschijnlijk heeft hij de eerste aanzet gegeven tot de rigoureuze verandering van de gevel van het huis.

De Zwaan in Keizergracht 474

In 1913 kocht N.V. de Zwaan het perceel en nadat de gemeente een vergunning afgaf om het woonhuis om te bouwen tot veilingzalen, een kantoor en conciërgewoning, volgde een ingrijpende verbouwing in opdracht directeur van Heukensfeldt. Het grootste deel, op het trappenhuis na, werd gesloopt. De reacties in de kranten waren positief: De Tijd: *De N.V. 'de Zwaan' heeft thans haar nieuw gebouw aan de Keizersgracht 474 bij de Leidschestraat geopend. Het is een mooi en frisch gebouw, niet weelderig, maar doelmatig ingericht... Te voren was in dit gebouw in het midden een binnenplaats. Deze is met de verbouwing weggenomen, maar de open ruimte is behouden, van boven afgesloten met een glazen dak. Zoo heeft men in alle zalen een goed licht gekregen en heeft men van boven een vrijen blik op de lager gelegene zalen.*

Onder de vele makelaars die vanaf 1913 bij De Zwaan veilden waren Gijsbertus Joannes Bernardus Gemke en Gerardus Rudolphus Maria Scholten. De laatste nam na het plotse overlijden van directeur Heukersfeldt in 1927 de leiding over. Rond 1938 werd Gemke zijn compagnon.

Gerard van den Brink moet al eind jaren dertig op zeer jonge leeftijd zijn intrede hebben gedaan bij het bedrijf. Niet geheel vrijwillig: zijn vader forceerde hem te solliciteren. Na een onderbreking, door de gedwongen tewerkstelling in Duitsland in WO II, klom Van den Brink binnen het bedrijf op tot een zeer kundige en gerespecteerde veilingmeester. In 1959 vormde hij samen met Gemke de directie van het bedrijf. Toen Van den Brink de kans kreeg het bedrijf te kopen deed hij dat, na een rondgang bij familie en vrienden om het geld bij elkaar te krijgen.

Opvolging

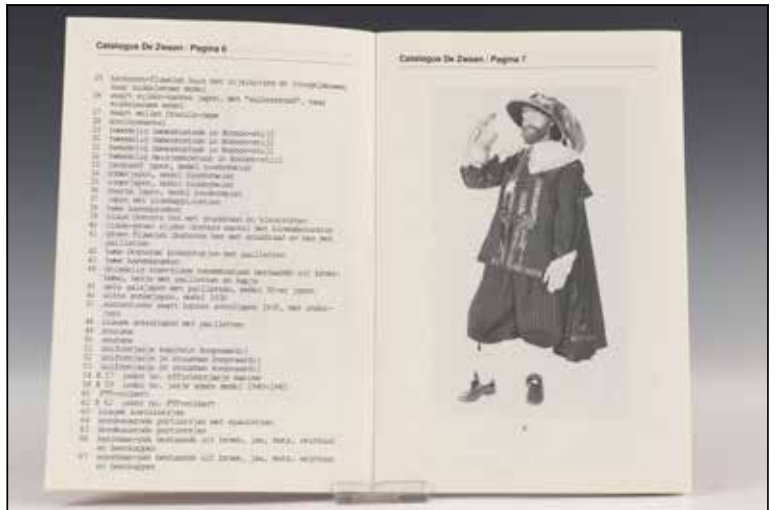
Babette van de Brink, een van de twee dochters van Gerard van den Brink, was aanvankelijk niet van plan haar vader op te volgen bij De Zwaan. Niettemin besloot ze, toen haar vader ouder werd, begin jaren '90 full time in de zaak te komen en het bedrijf moderniseren en digitaliseren. Later besloot ze toch de hamer van haar vader over te nemen, de eerste keer nog met wat podiumvrees, welke nu geheel is verdwenen. Na de dood van haar vader werd ze registerveilinghouder en directeur van De Zwaan. Ze is daarnaast registertaxateur.

Opvallende veilingen van De Zwaan

Er worden met enige regelmaat veilingen van opvallende collecties bij de Zwaan gehouden zoals van theaterkostuums. De eerste was van de toneelkleding firma Leeger in 1991, die werd opgeheven. Honderden toneelkostuums waaronder uniformen, harnessen, hoepelrokken en jurken, van bijvoorbeeld filmdiva Fien de la Mar, kwamen onder de hamer. In 2003 werd een vergelijkbare collectie aangeboden door de gerenommeerde firma Gerritsen Theaterkostuums dat al sinds 1878 bestaat. 6000 stuks, waaronder creaties van Toneelgroep Amsterdam en de Nederlandse Opera, kwamen onder de hamer, waaronder galajurken, 'Lodewijkjurken' en sciencefiction-uitrustingen.

Ook een grote aandachtstrekker was de vondst die Babette in 2000 deed van een zilveren siervaas met vier groen blauwe email ovalen van Jan Eisenloeffel. De vaas stond verborgen, achter andere objecten, op een kast en was jarenlang niet gepoetst. Bij nader onderzoek bleek het om de vaas te gaan die op de wereldtentoonstellingen van Parijs in 1900 en Turijn in 1902 was getoond, waar bovendien mogelijk maar één exemplaar van is gemaakt. De vondst ging voor 128.000 gulden naar een particuliere verzamelaar.

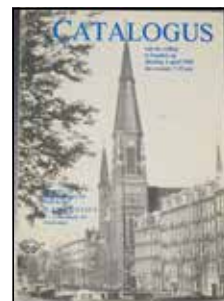
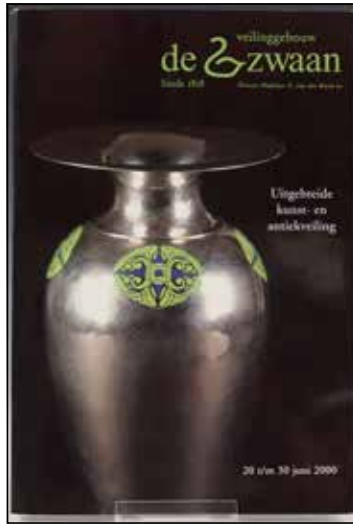
Een heel andere bijzondere vaas werd in november 2017 ontdekt door Julia de Jong, de huidige general manager en algemeen taxateur. Onder de kerstversiering kwam tijdens de taxatie van de voormalige collectie van kasteel Moersbergen in Doorn een Chinese porseleinen rolwagen uit de Transitional periode tevoorschijn met een afbeelding van een zevental menselijke figuurtjes in een levendige achtervolgingsscene. De vaas kwam in november 2017 onder de hamer. In dezelfde veiling werden ook de tribale objecten uit de verzameling van schrijver en kunstenaar Jan Wolkers geveild. Ze brachten drie keer de geschatte waarde op: 24.000 Euro. 2017 was sowieso een opmerkelijk jaar want eerder dat jaar werden al persoonlijke voorwerpen van de, door de Fransen geëxecuteerde, Friese spionne Mata Hari (1867-1917) afgehamerd. Een deel werd door het Fries Museum gekocht.

De maskers van Jan Sluijters op de kijkdagen in oktober 2018

In oktober 2018 komen weer bijzondere collecties via het veilinghuis op de markt. Een groot aantal etnografische maskers uit de collectie van de schilder Jan Sluijters, veelal aangeschaft bij kunsthandelaar Carel van Lier, zijn door de kleinkinderen van de kunstenaar ingebracht. Daarnaast zullen tijdens de kijkdagen, onder andere, een aantal elegante achttiende-eeuwse gesigneerde meubelen uit een Amsterdams grachtenpand te zien zijn.

In 2018 mag bij De Zwaan veel veranderd zijn, één ding is hetzelfde gebleven: een bezoek aan het veilinggebouw blijft een feest voor het oog. Zoals één van de vaste klanten van De Zwaan het formuleerde: 'de leukste antiek-snoepwinkel van Nederland'. (tekst Esther Schreuders)

Privéverzameling uit een Amsterdams grachtenpand

In deze veiling wordt onder meer een bijzondere privécollectie aangeboden, afkomstig uit een groot grachtenpand, net als De Zwaan gelegen aan de Amsterdamse Keizersgracht bestaande uit Hollandse en Franse meubelen, portretten, glas, zilver, serviezen en objets de vertu. De elegante en uitbundige 18de eeuw staat in deze collectie centraal.

Flora Danica Servies van tsarina Catharina de Grote

De bewoners van het grachtenpand waren gewend regelmatig gasten te ontvangen voor voornamelijk diners en beschikten daartoe over een ruim assortiment van schitterende serviezen. Absoluut topstuk is wat dat betreft het *Flora Danica*-servies (lots 2542-2559).

Aan het einde van de 18de eeuw gaf Koning Frederik de Vijfde van Denemarken de opdracht om alle planten van zijn koninkrijk vast te leggen. In 1752 begon de botanist Georg Christian Oeder met dit levenswerk. Hij produceerde in totaal 10 boeken met elk 60 koperplaten maar overleed voordat hij zijn werk kon voltooien. Uiteindelijk deed men er 122 jaar over om 3.240 planten te tekenen. Deze tekeningen werden gebundeld en uitgegeven onder de naam *Flora Danica*.

Toen in 1788-1789 Rusland en Zweden met elkaar in oorlog waren, had het Deense koninkrijk een alliantie met Rusland. De Deense koning wilde de tsarina, een echte porselein-liefhebber, een indrukwekkend cadeau geven en bestelde een dinerservies met afbeeldingen uit de *Flora Danica*. Catharina overleed echter voordat het servies kon worden verzonden. Het gehele servies, nu ongeveer 1.530 delig, is het grootste gedeelte van de tijd te bezichtigen in het Rosenborg en Christiansborg kasteel als ook in het Amalienborg paleis in Denemarken.

Het servies dat nu onder de hamer komt (138 stuks) is gemaakt door Royal Copenhagen oftewel de Royal Porcelain Factory die in de 18de eeuw de opdracht kreeg om het oorspronkelijke servies te vervaardigen. Bestaande uit onder anderen dienschalen, zoutvaten, bouillonkopjes met deksels, dinerborden, dessertborden en een koffie- en theeservies ademt dit servies de elegantie en het vakmanschap van de 18de eeuw.

Daarnaast bieden wij nog een groot aantal andere serviezen aan, soms meer dan 100-delig, van beroemde fabrieken als Wedgwood, Rosenthal en Royal Albert.

Comfort en schoonheid

Oog voor detail was voor de bewoners een essentieel onderdeel van hun leven en dit is te zien bij alle voorwerpen uit hun huis, onder andere bij de verschillende sets zilveren kandelaars. Onder de hamer komen sets van zes en acht kandelaars, zowel 18de -eeuws als latere datum (**lots 520, 523, 528**)

Dezelfde elegante 18de eeuw komt terug in een set van zes stoelen van de Parijse meubelmaker Jean Avisse (1723-1796). De fauteuils zijn rijk

gedecoreerd met bloem- en acanthus-motieven en gestoffeerd met velours in een rijke kleur geel. Dat de bewoners van de Keizersgracht comfort met schoonheid wisten te matchen, getuigen twaalf comfortabele Hollandse Louis XV-stoelen, waarvan de zittingen zijn gevuld met paardenhaar (**lot 8010**).

Chinese Guan Yins & Hollandse portretten

Wie van Chinese Guan Yins houdt, kan zijn hart in deze veiling zeker ophalen. Maar liefst dertig Guan Yins worden aangeboden, met schattingen die liggen tussen de € 200 en € 2.000. Natuurlijk waren de bewoners verzamelaars van portretten en deze zijn dan ook terug te vinden in hun collectie: op Hollandse schilderijen uit de 18de eeuw kijken de rijk uitgedoste geportretteerden de veilingzalen in, bijna net zo oud als De Zwaan zelf.

Ruim behuïsd

Is het toeval? Uit een ander grachtenpand bieden wij precies het 18de -eeuwse behang aan dat ook aan de muren van de eetkamer van dit Keizersgracht hing en te zien is op de frontcover van deze catalogus. Opgespannen op acht spieramen, die tezamen vijf complete chinoiserie-schilderingen vormen, is dit behang geschilderd op doek toegeschreven aan de goudleer- en behang fabriek van Cornelis 't Kindt in Brussel (1697-1785). Deze fabriek maakte in eerste instantie enkel goudleer. Vanaf 1757 echter gingen zij in de wintermaanden behang produceren. Ongeveer 80 behangsets per jaar werden er gemaakt, veelal met chinoiserie-decor en geschilderd op doek. De nieuwe eigenaar van de acht panelen moet enigszins ruim behuïsd zijn want de afmetingen per paneel bedragen zes keer 127 x 260 cm en twee separate panelen van 114 x 263 cm en 168 x 263 cm.

Afrikaanse en oosterse kunst uit het atelier van Jan Sluijters (1881-1957)

De voorliefde van de Nederlandse kunstenaar Jan Sluijters voor etnografica en Oosterse kunst blijkt uit de verkoop van enkele stuks rechtstreeks afkomstig uit zijn atelier, aangeboden door de familie van één van zijn kleinkinderen. Een viertal lots etnografica uit Afrika, een Molukken schildje, Asmat schaal, een Chinese terracotta figuur van een dienaar en twee Chinese bronzen, een kookpot uit de Han dynastie en een Gu vaas uit de Ming periode (**lots 3304, 3332, 3407, 3501, 3502, 3504, 3580, 3096 en 3097**) zijn een mooie doorsnede van de verschillende exotische objecten die de kunstenaar niet alleen in zijn atelier maar ook in zijn huis om zich heen verzamelde.

Carel van Lier in Stedelijk Museum

Sluijters was reeds een gevestigde kunstenaar toen hij op middelbare leeftijd begon met het verzamelen van 'negerkunst'. In het begin van de jaren '20 ontmoette hij Carel van Lier, de eerste handelaar in tribale kunst in Nederland. Van Lier organiseerde in 1927 een expositie in het Stedelijk Museum in Amsterdam met de titel 'Tentoonstelling van oude negerplastieken'. Het was voor het eerst dat een Nederlands museum in een aparte tentoonstelling aandacht besteedde aan tribale kunst.

Interieur huiskamer Sluijters Olympiaplein

Lot 3502 in de huiskamer van Sluijters

Van Lier en Sluijters leerden elkaar kennen via de eerste vrouw van Van Lier, Katinka van der Veen, zij was het favoriete model van de kunstenaar. Katinka was op haar beurt weer bevriend met Doortje Parree, de vrouw van Wim Schumacher. Via deze dames werd van Lier geïntroduceerd in het Amsterdamse kunstmilieu en begon de belangstelling voor 'negerkunst' in die tijd door te dringen. Zowel Schumacher als Sluijters kochten veel etnografica bij hun vriend.

Van Lier reisde mid jaren '20 voor zijn inkopen o.a. naar Londen, Antwerpen, Brussel en Parijs. Hij deed daar zaken met handelaren als Henri Pareyn, Charles Ratton, Paul Guillaume en C.T. Loo. Kunstenaars als Sluijters kochten of ruilden etnografica bij Van Lier. Zo zal bijvoorbeeld het Baule masker (**lot 3502**) uit de verzameling van de Parijse handelaar Charles Ratton via Van Lier in het bezit van Sluijters zijn gekomen.

Sluijters heeft nooit specifiek een opmerking of verwijzing gemaakt over 'primitieve kunst'. Wel incorporeerde hij afbeeldingen van maskers of andere exotica in zijn schilderijen. Hij beeldde ze niet alleen af, op een foto van het interieur van zijn huis aan het Olympiaplein is goed te zien hoe de kunstenaar zich ook het in het dagelijks leven omringde door 'exotica'; objecten uit Afrika en China stonden op 17e eeuwse bolpoottafels en kabinetten, maskers hingen aan de muur tezamen met werken van zijn eigen hand. Een bijzondere mengeling en smaak voor objecten uit de Gouden Eeuw, modern expressionisme en etnografica waarbij textuur en 'het exotische' de boventoon voerde.

Lot 3504 zoals afgebeeld in de catalogus van Van Lier

**Collectie G.K.Boeske (1940-2012), een brief van zijn dochter
(lots 3323, 3388, 3573 en 5030 t/m 5045)**

Mijn vader was een verzamelaar. Plateel, tinnen speelgoed, Western Germany vazen, houten sculpturen uit Nieuw Guinea, maar bovenal van Kunst.

Altijd op zoek en altijd gevonden. Een permanente nieuwsgierigheid. Op jonge leeftijd getrouwd met de zuster van Reinier Lucassen, mijn moeder.

Op zondag naar het Museum, ondanks een lichte voorkeur bij mij om naar een speeltuin te gaan.

Nooit één werk kopen, maar in ieder geval altijd twee.

Hubert van Hille 'een ontdekking van Lucassen' werkte tientallen jaren aan een schilderij. De data wanneer hij er aan werkte staan op de achterzijde. Mijn vader kocht er drie, ze hingen bij elkaar in de huiskamer. En altijd aan een ieder de aantekeningen op de achterzijde laten zien.

Lucebert, Wolvekamp, Benner, Heijboer, niet altijd de meest 'aantrekkelijke' werken, eerder specifiek, zoals het oog van een kunstenaar, die altijd net een andere keuze maakt. En met een grote voorliefde voor werk op papier.

Een grote collectie Lucassen en veel sculpturen van Theo Niermeyer, als support gekocht, maar met een immer geloof, passie en voorliefde voor het kunstenaarschap en het werk.

Altijd blijven verzamelen en ook altijd zelf 'ontdekkingen' gedaan, met groot enthousiasme daarover verteld. Maar bovenal zijn support aan mij, in de bijna 30 jaar werkzaam in de Kunst.

Recent heb ik een huis gekocht in Frankrijk, een mooie romantische stapeling van stenen, benoemde mijn lieve vriend Jan Grosfeld dat.

Dat is de reden dat ik deze werken ga veilen, zodat ik zittend op een bankje voor mijn huis, kijkend naar het uitzicht en terug kan denken aan alles wat we samen hebben meegemaakt.

En ik ga er voorlopig vanuit dat hij dan naast mij zit.

Francis Boeske

Amsterdam onze lieve stad

Nu nemen de toeristen op elke straathoek een selfie, vaak is Amsterdam echter ook door de ogen van de kunstenaar vastgelegd. In deze veiling bieden wij met liefde een aantal stadsgezichten aan, van het Damrak tot de Singelgracht, van de Overtoomsesluis tot het Oosterdok. Wie herkent de plekken? De antwoorden staan verder op in de catalogus. Eén wisten we niet, het mooie doek van Jan Sluijters. We horen het graag mocht iemand het herkennen (o.a. lot 4567, 4528, 4601).

